

[Avaleht](#) > ... > [Perekonnaasjad Ja Pärimine](#) > [Vanemlik Vastutus – Lapse Isikuhooldusõigus Ja Suhtlusõigus](#) Portugal

Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Vanemlik vastutus tähendab volitusi ja kohustusi, mis on antud vanematele seoses nende lastega. Vanemlik vastutus laieneb lastele kuni nende täisealiseks saamiseni või täieliku teovõime saavutamiseni (tsiviilseadustiku artikkel 1877). Täisealiseks saadakse 18aastaselt. Alaealised, kes on saanud 16aastaseks, võivad saada täieliku teovõime abielu kaudu (tsiviilseadustiku artikkel 132).

Vanemlik vastutus hõlmab vanemate järgmisi õigusi ja kohustusi seoses nende lastega (tsiviilseadustiku artiklid 1877–1920-C):

- lastele hariduse andmine, pakkudes neile üldharidust ja kutseõpet, eelkõige füüsiliste ja vaimsete puuetega lastele;
- laste füüsilise ja vaimse arengu toetamine vanemate võimaluste piires;
- laste ülalpidamine ja nende turvalisuse, tervise ja haridusega seotud kulude katmine;
- laste esindamine;
- laste vara valitsemine samasuguse hoolsusega, nagu nad valitsevad enda vara;
- laste hooldusõiguse teostamine ja laste elukoha määramine;
- laste tagasipöördumise tagamine, pöördudes vajaduse korral ametiasutuse poole, kui lapsed vanematekodust lahkuvad või sealt ära viiakse;
- alla 16aastaste laste usulise hariduse üle otsustamine;
- sõltuvalt lapse küpsusest tema arvamuse arvessevõtmine seoses oluliste perekondlike küsimustega ja tema iseseisvuse tunnustamine tema enda elu korraldamisel.

Samas:

- lapsed on kohustatud oma vanematele kuuletuma;
- lapsed ei või lahkuda vanematekodust ega kodust, mille vanemad on neile määranud, samuti ei või neid sealt ära viia;
- vanemad ei ole kohustatud oma lapsi ülal pidama ega katma nende turvalisuse, tervise ja hariduse kulusid, kui lapsed on ise võimelised selliseid kulusid oma tööga teenitud tulust või muudest sissetulekutest katma;
- vanemad võivad kasutada lapse varast saadud tulu, et katta lapse ülalpidamise, turvalisuse, tervise ja haridusega seotud kulud ning mõistlikes piires muud perekonnaelu vajadused;
- vanemad ei ole kohustatud olema oma lapse vara valitsejatena käendajad, välja arvatud juhul, kui see hõlmab väärtvabereid ja vara väärtust hindav kohus peab seda vajalikuks.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Üldreeglina vastutavad lapse eest vanemad (tsiviilseadustiku artikkel 1901).

Vanemad teostavad vanemlikku vastutust vastastikusel kokkuleppel. Kui eriti tähtsates küsimustes kokkulepe puudub, võib üks vanematest pöörduda kohtusse, kus üritatakse saavutada lepitus; kui lepitus ei ole võimalik, kuulab kohus lapse enne otsustamist ära, kui ei ole mõjuvaid põhjuseid seda mitte teha.

Kui vanemlus on kindlaks tehtud ainult seoses ühe vanemaga, võib vanemliku vastutuse omistada kohtu otsusega vanema abikaasale või registreeritud partnerile selle ühiseks teostamiseks; vanemliku vastutuse ühine teostamine sõltub sellisel juhul vanema ja tema abikaasa või registreeritud partneri taotlusest. Kohus peab võimaluse korral lapse ära kuulama (tsiviilseadustiku artikkel 1904a).

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Jah, järgmistel tingimustel:

ühe või mõlema vanema suutmatus (tsiviilseadustiku artikkel 1903).

Kui üks vanematest ei suuda täita vanemlikku vastutust eemalviibimise, teovõimetuse või muu takistuse tõttu, mille kohus on kindlaks teinud, peab vastutust teostama teine vanem. Kui teine vanem ei saa seda teha seoses kohtu otsusega, peavad vastutust teostama järgmised isikud järgmises järjekorras (tsiviilseadustiku artikkel 1903):

- ükskõik kumma vanema abikaasa või registreeritud partner;
- keegi ükskõik kumma vanema perekonnast.

Neid norme kohaldatakse *mutatis mutandis*, kui on kindlaks tehtud ainult ühe vanema vanemlus.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Vanemliku vastutuse teostamine lahutuse, lahuselu, abielu kehtetuks tunnistamise või tühistamise korral on reguleeritud järgmiste põhimõtete alusel (tsiviilseadustiku artikkel 1906):

- lapse elu seisukohast erilise tähtsusega küsimustes teostavad vanemlikku vastutust mõlemad vanemad ühiselt kooskõlas abielu tingimustega, välja arvatud ilmse kiireloomulisuse juhtudel, kui üks vanematest võib tegutseda üksinda ja edastab teisele vanemale teavet võimalikult kiiresti;
- kui vanemliku vastutuse ühine teostamine lapse elu seisukohast erilise tähtsusega küsimustes leitakse olevat lapse huvidega vastuolus, peab kohus põhjendatud otsusega määrama, et vastutust teostab üks vanematest;
- vanemlikku vastutust seoses lapse igapäevaeluga teostab vanem, kelle juures laps tavaliselt elab, või vanem, kelle juures laps ajutiselt viibib. Viimasel juhul ei või siiski vanemliku vastutuse teostamine toimuda vastuolus kõige olulisemate haridussuunistega, mille on määratlenud vanem, kelle juures laps tavaliselt elab;
- vanem, kes vastutab vanemliku vastutuse teostamise eest seoses igapäevaeluga, võib teostada vastutust ise või seda delegeerida;
- kohus määrab lapse elukoha ja külastusõigused kooskõlas lapse huvidega, võttes arvesse kõiki olulisi asjaolusid, eelkõige vanemate kokkulepet ja mõlema vanema väljendatud valmisolekut edendada lapse normaalseid suhteid teise vanemaga;
- vanemal, kes vanemlikku vastutust täielikult või osaliselt ei teosta, on õigus saada teavet selle kohta, kuidas vastutust teostatakse, eelkõige seoses lapse hariduse ja elutingimustega;
- kohus teeb otsused alati kooskõlas lapse huvidega, kaasa arvatud lähedase suhte säilitamine mõlema vanemaga, edendades kokkuleppeid ja nendega nõustudes või tehes otsuseid, mis soodustavad piisavaid võimalusi suhtlemiseks mõlema vanemaga ja vastutuse jagamist nende vahel.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Selleks et kokkulepe vanemliku vastutuse kohta oleks õiguslikult siduv, peab selle heaks kiitma kohus või perekonnaseisuamet ühel 6. ja 10. küsimusele antud vastustes märgitud viisidest.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Pooled võivad kasutada alternatiivseid vaidluse lahendamise vahendeid, kas siis enne kohtu sekkumise taotlemist või kohtumenetluse käigus.

Lepitus enne kohtu sekkumist

Enne asja kohtusse andmist võivad vanemad kasutada avalikku või eraviisilist perelepitust, et jõuda vanemliku vastutuse osas kokkuleppele.

Portugalis on perelepitus vabatahtlik. Lapsi puudutava perekonnasisese vaidluse pooled võivad kokkuleppe alusel kasutada enne hagi esitamist avalikku või eraviisilist perelepitust. Pärast hagi esitamist võib kohus suunata pooled samuti lepitusmenetlusse, kuid ei saa teha seda kohustuseks, kui pooled seda ei soovi või on selle vastu.

Kokkuleppe kohustuslik kinnitamine

Kui lepituse tulemusena on jõutud kokkuleppele, siis selleks et kokkulepe oleks siduv ja täitmisele pööratav, peavad pooled olenevalt olukorrast taotlema, et selle kinnitaks kohus või perekonnaseisuameti ametnik.

Perekonnaseisuameti pädevusse jäävate perekonnaasjade menetluste korral on nõutav poolte eelnev kokkulepe. Vastasel korral lähevad need kohtu pädevusse (13. oktoobri 2001. aasta dekreetseaduse nr 272/2001 artikkel 12 – riigiprokuröri büroo ja perekonnaseisuameti pädevusse kuuluvad menetlused).

Perekonnaseisuametid on pädevad kinnitama vanemliku vastutusega seotud kokkulepet ainult juhul, kui see on lisatud kokkuleppele lahutuse või lahusele kohta vastastikusel kokkuleppel. Enne perekonnaseisuametniku kinnitust väljastab prokuratuur kokkuleppe kohta arvamuse, kui see puudutab alaealiste lastega seotud vanemlikku vastutust.

Kui perelepitus toimub enne menetluse ettepanekut ja selle eesmärk on ainult vanemliku vastutuse korraldamine seoses alaealiste lastega (ilma et lahutuse või lahusele kokkuleppele oleks lisatud kokkulepe), peavad pooled taotlema kokkuleppe kinnitamist pädevalt kohtult.

Eraviisiline lepitus

Kui pooled valivad eraviisilise lepituse, peavad nad ise maksma lepitaja tasu. Tasu suurus, reeglid ja lepituse ajakava on määratud kindlaks lepitusprotokollis, mille pooled ja lepitaja on lepitusmenetluse alguses allkirjastanud. Justiitsministeerium on koostanud nimekirja, millega pooled võivad tutvuda, et valida endale eraviisiline lepitaja. Nimekirja leiab aadressilt

https://dgpj.justica.gov.pt/Portals/31/GRAL_Media%C3%A7%C3%A3o/Lista_mediadores_SMF_22.06.2022.pdf?ver=pOryP-EUHyj3-8mw8cJ_Kw%3d%3d

Avalik lepitusmenetlus

Avaliku lepitusmenetluse kasutamiseks peavad pooled ühendust võtma õiguspoliitika peadirektoraadi vaidluste alternatiivse lahendamise bürooga (*Direção Geral da Política de Justiça*) ja taotlema lepitusmenetlusele eelneva kohtumise aja kindlaksmääramist. Seda võib teha telefoni või e-posti teel või veebis vormi abil, mis on kättesaadav aadressil <http://smf.mj.pt/>. Avaliku lepitusmenetluse eelsel kohtumisel allkirjastatakse poolte ja lepitaja vahel lepitusprotokoll. Määratakse kindlaks ajavahemik ja kohtumiste ajakava ning selgitatakse lepituse

toimumise korda. Avaliku perelepituse tasu on 50 eurot iga poole kohta, olenemata kavandatud kohtumiste arvust. 50 euro suuruse tasu maksab iga pool kohe avaliku lepitusmenetluse alguses. Pooled ei maksa avalike lepitajate tasusid. Need maksab õiguspoliitika peadirektoraat vastavalt seadusega kehtestatud tabelile.

Avaliku lepitusmenetluse kohtumised võivad toimuda õiguspoliitika peadirektoraadi ruumides või poolte elukohajärgse omavalitsuse ruumides.

Avalikus lepitusmenetluses võivad pooled valida lepitaja avalike lepitajate nimekirjast. Avalike lepitajate nimekiri on eespool viidatud veebisaidil.

[Perelepitussüsteemi kuuluvate lepitajate nimekiri](#)

Kui pooled lepitajat ei vali, määrab õiguspoliitika peadirektoraadi vaidluste alternatiivse lahendamise büroo lepitaja avalike lepitajate nimekirjast vastavalt järjekorrale ning võttes arvesse lepitaja lähedust poolte elukohale. Üldjuhul määratakse lepitaja elektrooniliselt.

Märkus: perelepitussüsteemi tegevus on reguleeritud ministri 22. oktoobri 2018. aasta rakendusmäärusega nr 13/2018.

Tasuta õigusabi (29. juuli 2004. aasta seadus nr 34/2004 – õiguskaitse kättesaadavus ja kohtutesse pöördumise võimalus)

Kui pooled saavad tasuta õigusabi, võib see katta lepituse kulud.

Lepitamine ja spetsiaalsed tehnilised ärakuulamised kohtumenetluse käigus

(8. septembri 2015. aasta seadus nr 141/2015 – tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistik, mida on muudetud 24. mai 2017. aasta seadusega nr 24/2017)

Kui pooled annavad asja kohtusse, algatatakse vanema hooldusõiguse teostamist reguleeriv tsiviilõiguslik eestkostemenetlus, mida kohtunik alustab vanemate kohtumise korraldamisega. (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artikkel 35).

Kui vanemad ei suuda jõuda kohtumisel kokkuleppele, peatab kohtunik selle sõltuvalt juhtumist maksimaalselt kaheks või kolmeks kuuks ja suunab vanemad lepitusmenetlusse (kui nad nõustuvad seda meetodit kasutama) või spetsiaalsele tehnilisele ärakuulamisele (mille võib teha vanematele kohustuslikuks) (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artikkel 38).

Selle perioodi lõpus teavitatakse kohtunikku lepituse või spetsiaalse tehnilise ärakuulamise tulemustest ja ta määrab kuupäeva kohtumise jätkamiseks, et sõlmida ja/või kinnitada kokkulepe (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artikkel 39).

Kui vanemad ei suuda selle etapi lõpuks kokkuleppele jõuda, järgneb menetluse kohtuvaidluse etapp – vanematel palutakse esitada oma seisukohad ja tõendid, millele järgneb uurimine ja kohtuotsus.

Lepituse kohta leiab teavet aadressilt <https://dgpj.justica.gov.pt/Resolucao-de-Litigios/Mediacao>.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kõigepealt on oluline rõhutada, et kui tegu on lahutuse, lahuse, abielu kehtetuks tunnistamise ja juhtudega, kui vanemad ei ole abielus ega ela koos, tuleb Portugalis teha otsus vanemliku vastutuse kohta alati kolme peamise aspekti alusel:

- lapse hooldusõigus;
- külastuskord;
- elatis alaealisele lapsele.

Teiste sõnadega käsitletakse alaealise lapse ülalpidamiskohustust vanemliku vastutuse osana ja põhimõtteliselt reguleeritakse seda koos vanemate teiste ülesannetega, kuigi teatud juhtudel võidakse hagi esitada ainult

lapsele elatise määramiseks ja selle muutmiseks.

Kohus võib teha otsuse järgmistes küsimustes (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artiklid 6 ja 7):

- eestkoste määramine ja vara valitsemine;
- isiku määramine, kes juhib äritegevust alaealise nimel, ja lisaks usaldusisiku määramine, kes esindab vanemliku vastutuse alla kuuluvat last kohtuväliselt;
- vanema hooldusõiguse teostamine ja sellega seotud küsimuste arutamine;
- elatise määramine alaealistele ja üle 18aastastele või täisealistele lastele, kes jätkavad akadeemilise või kutsehariduse omandamist;
- elatise kohta otsuse ettevalmistamine ja otsuse tegemine;
- korralduse andmine lapse kohtulikuks üleandmiseks;
- alaealise seadusliku esindaja volitamine teatud toimingute tegemiseks, volituseta tehtud toimingute kinnitamine ja kingituste vastuvõtmise korraldamine;
- otsuse tegemine tagatise kohta, mille vanemad peavad esitama oma alaealiste laste kasuks;
- vanemliku vastutuse teostamise osaline või täielik äravõtmine ja sellele piirangute seadmine;
- emaduse ja isaduse kontrollimine omal algatusel;
- vanemate erimeelsuste korral otsuse tegemine alaealise lapse ees- ja perekonnanime kohta;
- eestkostesuhte loomine (*apadrinhamento civil*) ja selle tühistamine;
- lapse suhtlemise reguleerimine õdede-vendade ja sugulastega;
- kui on tegemist eestkoste või vara valitsemisega, siis eestkostja või valitseja tasu määramine, eestkostja, valitseja või perekonnanõukogu liikme vabastamise, tagandamise või eemaldamise teadmiseks võtmine, aruannete nõudmine ja hindamine, seadusjärgse hüpoteegi asendamiseks loa andmine ning esitatud tagatise tugevdamise ja asendamise määramine ning *ad hoc* eestkostja määramine lapse kohtuväliseks esindamiseks;
- *ad hoc* eestkostja määramine, kes esindab alaealist kõigis eestkostemenetlustes;
- alaealistele lastele antud tagatise tugevdamise ja asendamise otsustamine;
- vanemate jaoks kohustuslike aruannete nõudmine ja hindamine.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Üldjuhul mitte. Isegi kui alaealise lapse hooldusõigus on antud ainult ühele vanemale, lasub vanemlik vastutus lapse elu jaoks eriti tähtsates küsimustes mõlemal vanemal, välja arvatud juhul, kui kohtuotsusega on määratud, et vastutust teostab ainult üks neist (tsiviilseadustiku artikkel 1906).

Mis puudutab küsimuse muid aspekte, siis on need üksikasjalikult hõlmatud juba 4. küsimusele antud vastusega.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Praktikas tähendab ühine isikuhooldusõigus, et

- vanemlikku vastutust teostavad ühiselt mõlemad vanemad, kes otsustavad lapse eluga seotud küsimusi samadel tingimustel nagu siis, kui nad oleksid abielus;
- laps võib elada vaheldumisi mõlema vanema juures.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Menetlused vanemliku vastutusega seotud hagi esitamiseks

Hooldus- ja kaitsemenetlused

Kui alaealine on olukorras, mis võib ohustada tema turvalisust, tervist, moraali või haridust, ning kui vanemliku vastutuse teostamist on piiratud ühega 3. küsimusele antud vastuses märgitud hooldus- ja kaitsemeetme kohaldamisega, siis algatatakse hooldus- ja kaitsemenetlus, mis kuulub laste ja noorte kaitse komisjonide või kohtute pädevusse.

Tsiviilõiguslik eestkostemenetlus

7. küsimusele antud vastuses märgitud muudel juhtudel algatatakse vanema hooldusõiguse teostamise reguleerimiseks tsiviilõiguslik eestkostemenetlus, mis kuulub kohtute pädevusse.

Perekonnaseisuaametite pädevusse kuuluvad menetlused

Juhtudel kui vanema hooldusõiguse teostamise kohta on olemas kokkulepe, olenemata sellest, kas see on lisatud kokkuleppele lahuselu või lahutuse kohta, esitatakse taotlus perekonnaseisuaametile. Perekonnaseisuaametnikul on pärast prokuratuuri arvamuse ärakuulamist kohustus otsustada, kas kinnitada vanemliku vastutuse kokkulepe.

NB! Kui abielulahutuse menetlus algatatakse teise abikaasa nõusolekuta, on pädev kohus ja menetlus toimub abielulahutuse erimenetlusena ilma teise abikaasa nõusolekuta. Kui pooled jõuavad menetluse käigus kokkuleppele, muudab kohus menetluse abielulahutuse menetluseks vastastikusel nõusolekul, ja kui tegemist on alaealiste lastega, siis kinnitab kokkulepped, kaasa arvatud vanemliku vastutusega seotud kokkulepped.

Vorminõuded ja dokumendid, mis tuleb lisada (need olenevad asja vormist ja pädevast asutusest):

Laste ja noorte kaitse komisjoni toetus- ja kaitsemenetlus (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 97 jj)

- Menetlus algab kirjaliku teate saamisega või suuliste aruannete või komisjonile teadaolevate asjaolude registreerimisega;
- suure riskiga olukordadest võivad teatada kõik isikud, laste ja noortega seotud küsimustes pädevad asutused, alaealine ise, vanemad, seaduslik esindaja või isik, kellel on *de facto* lapse hooldusõigus;
- kaitsekomisjoni menetlus hõlmab teabe kogumist, olukorra väljaselgitamiseks vajalikke ja asjakohaseid päringuid ning uurimisi, otsuse põhjendusi, vastava meetme taotlemist ja rakendamist;
- menetlus on korraldatud lihtsustatud viisil, nii et toimingud ja päringud, mida kaitsekomisjon teeb või taotleb ja mis on eelmises punktis osutatud toimingute aluseks, registreeritakse ajalisel järjestuses;
- iga menetluse puhul koostatakse otsuste tegemise kohta kirjalik kokkuvõte ja lisatakse põhjendused.

Kohtute toetus- ja kaitsemenetlus (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 100)

- Menetlus algab prokuratuuri, vanemate, seadusliku esindaja, *de facto* eestkostjate või üle 12aastase lapse esitatud esialgse avalduse saamisega;
- menetlus koosneb uurimisest, kohtumenetlusest, otsuse tegemisest ja täitmisele pööramisest;
- esimese astme kohtus ei ole advokaadi nimetamine kummagi poole jaoks kohustuslik, välja arvatud järgmistes olukordades, kus kohus peab alaealise jaoks määrama kohustuslikus korras nõustaja: alaealise huvid on vastuolus tema vanemate, seadusliku esindaja või eestkostja huvidega; alaealine taotleb seda; kohtumenetluses, kus alaealist peab alati esindama advokaat või määratud esindaja.

Tsiviilõiguslik eestkostemenetlus (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artiklid 12–33)

- Menetlus algab prokuratuuri, üle 12aastase lapse, sugulaste, õdede-vendade või alaealise seadusliku esindaja algatusel.
- Prokuratuuri kohustus on esindada alaealist kohtus, teha tema nimel toiminguid, taotleda vanemliku vastutuse reguleerimist ja kaitsta lapse parimaid huve.
- See on vabatahtlik kohtumenetlus, mis algab kohtule esitatava taotlusega ja juhtudel, kui tegemist on vastuväitega.
- Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, on pooled kohustatud esitama taotluses ja vastuväites tunnistajate nimekirja ja taotlema kõiki tõendeid.
- Kohut nõustavad valdkondadevahelised tehnilised meeskonnad.
- Lapsel on õigus olla ära kuulatud. Sel eesmärgil hindab kohus kohustuslikus korras lapse võimet küsimustest aru saada ja võib tugineda tehnilistele nõuannetele.
- Kuulamise käigus kuulab kohtunik ära lapse, pooled, pereliikmed ja muud isikud, keda kohus peab

oluliseks ära kuulata.

- Menetluse igal etapil võib välja kuulutada ajutised ja ettevaatusprintsipiil põhinevad otsused.
- Kohtunik võib anda menetluse igal etapil korralduse avalike või eraviisiliste lepitusteenuste kaasamiseks, kui pooled on nõus lepitust kasutama.
- Eelkõige vanemlikku vastutust reguleerivates menetlustes korraldatakse vanemate kohtumine ja kui vanemad ei jõua kohtumisel kokkuleppele, suunab kohus nad lepitusmenetlusse (kui nad sellega nõus on) või spetsiaalsele tehnilisele ärakuulamisele. Ainult juhul, kui kokkuleppele jõudmine ei ole võimalik ühelgi espool nimetatud viisil, järgnevad asjaolude kindlakstegemine, uurimine, ärakuulamine ja kohtuotsus.
- Pooltel on õigus olla kursis tehnilise nõustamise käigus esitatud teabe ja muude menetlusse kaasatud tõendite ja arvamustega; nad võivad nõuda selgitusi, lisada muid tõendeid või taotleda teavet nõutavate andmete kohta. Kohtunik võib sellised taotlused edasikaebamisvõimaluseta oma määrusega tagasi lükata, kui need on tema hinnangul ebavajalikud, võimatud täita või esitatud viivitamise eesmärgil.
- Kui ärakuulamine toimub, siis see alati protokollitakse.
- Esitatakse kohtuniku otsuse alused.
- Advokaadi määramine on kohustuslik ainult edasikaebamise etapil. Siiski on esimese astme kohtus kohustuslik määrata lapsele advokaat järgmistel juhtudel: kui alaealise ja tema vanemate, seadusliku esindaja või eestkostja huvid on vastuolus; kui piisava küpsusastmega laps seda kohtult nõuab.
- Kui ei ole sõnaselgelt teisiti sätestatud, võib apellatsioonkaebuse esitada tsiviilõiguslike eestkostemeetmete taotlemise, muutmise või lõpetamisega seotud ja väljakuulutatud lõplike või esialgsete otsuste suhtes.
- Apellatsioonkaebuse võivad esitada prokuratuur ja pooled, vanemad, seaduslik esindaja ja iga isik, kes tegelikult hooldab last.
- Apellatsioonkaebusi käsitletakse ja nende kohta tehakse otsused nii nagu tsiviilasjade puhul, kus kaebuse ja vastuse tähtaeg on 15 päeva.
- Apellatsioonkaebustel on ainult devolutiiviefekt, kui kohus ei otsusta teisiti.

Perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad juhtumid (tsiviilseadustiku artiklid 1775–1778-A; 13. oktoobri 2001. aasta dekreetseaduse nr 272/2001 artiklid 12–14 – riigiprokuröri büroo ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused)

Juhtudel, kui vanemliku vastutuse kokkulepe on lisatud kokkuleppele lahutuse või lahuselu kohta, tuleb esitada järgmised dokumendid:

- vastastikusel kokkuleppel lahuselu või abielulahutuse menetlus algatatakse abikaasade või nende esindajate allkirjastatud taotlusega perekonnaseisuametis;
- taotlus vaadatakse läbi seoses ühisvara, lahutuskokkuleppe, abikaasade vaheliste elatishõuete ja perekonna kodu määramisega, lisaks seoses vanema hooldusõiguse teostamise kokkuleppega, kui tegemist on alaealiste lastega ja kui kohus ei ole selle kohta varem otsust teinud;
- taotluse esitamise järel tehakse viivitamata ja automaatselt päring perekonnaseisuameti andmebaasis ning andmebaasi lisatakse vajalikud dokumendid, et kinnitada huvitatud poolte abielutõendi olemasolu ja ametnikule avaldatud abielueelse kokkuleppe sõlmimist, välja arvatud juhul, kui abieluvararežiim on märgitud abielutõendile;
- taotluse esitamise järel teavitab ametnik abikaasasid perelepitusteenuste olemasolust;
- kui jõutakse kokkuleppele vanema hooldusõiguse teostamises seoses alaealiste lastega, edastatakse juhtum esimese astme kohtu (*tribunal judicial de primeira instância*) juures asuvale prokuratuurile, kes on pädev arutama asja perekonnaseisuameti kohtualluvuse piirkonnas, nii et ta saab teha otsuse kokkuleppe kohta 30 päeva jooksul;
- kui prokuratuur asub seisukohale, et kokkulepe ei kaitse piisavalt alaealiste huve, võivad taotluse esitajad kokkulepet vastavalt muuta või esitada uue kokkuleppe, sellisel juhul vaatab prokuratuur selle kokkuleppe uuesti läbi;
- kui prokuratuur asub seisukohale, et kokkulepe tagab alaealiste huvid nõuetekohaselt, või kui abikaasad on kokkulepet vastavalt prokuratuuri juhistele muutnud, kontrollib ametnik seadusega sätestatud eelduste täitmist ja võib sel eesmärgil nõuda toimingute tegemist ja vajalike tõendite esitamist ning teeb seejärel taotluse kohta otsuse;
- juhul kui taotluse esitajad ei tee prokuratuuri nõutud muudatusi ja jäävad oma kavatsuse juurde abielu lahutada, suunatakse juhtum perekonnaseisuameti asukoha järgsele piirkondlikule kohtule.

Juhul kui abielus või abielus mitte olevad vanemad soovivad reguleerida mõlema vanema hooldusõiguse teostamist alaealiste laste suhtes või muuta juba kinnitatud kokkulepet, peavad nad taotlema seda mis tahes

ajal ükskõik millisel perekonnaseisuaametilt. Sel eesmärgil peaksid nad lisama järgmised dokumendid:

- taotlus vanema hooldusõiguse teostamise reguleerimiseks;
- kokkulepe vanema hooldusõiguse teostamise ja alaealiste laste eest vastutamise kohta, millele on alla kirjutanud mõlemad vanemad või nende esindajad;
- ametnik vaatab kokkuleppe läbi ja palub vanematel seda muuta, kui see ei kaitse alaealiste huve;
- seejärel edastatakse kokkulepe alaealise elukohajärgse esimese astme kohtu juures asuvale sisulist pädevust omavale prokuratuurile, nii et see saab teha otsuse 30 päeva jooksul;
- kui prokuratuur vastuväidet ei esita, edastatakse juhtum perekonnaseisuaametile ja ametnik kinnitab kokkuleppe;
- kinnitamisotsustel on sama toime nagu kohtuotsustel.

Teavet perekonnaseisuaamete pädevuse kohta leiate aadressil

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=581&tabela=leis.

Asutused, kelle poole huvitatud isikud peavad pöörduma (sõltuvalt juhtumist kohtud, laste ja noorte kaitse komisjonid ja perekonnaseisuaametid)

Kohtute sisuline ja territoriaalne pädevus

Vanemlikku vastutust reguleeriv kohus on piirkondliku kohtu perekonna- ja alaealiste asjade kohtumaja (kohtusüsteemi korralduse akti artikli 123 lõike 1 punkt d). Valdkondades, mida perekonna- ja alaealiste asjade kohtumaja ei hõlma, on pädev piirkondliku kohtu tsiviilasjade kohalik kohtumaja või üldpädevusega kohtumaja.

Territoriaalse pädevuse suhtes kohaldatakse järgmisi reegleid (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artikkel 9):

- pädev kohus on lapse elukohajärgne kohus menetluse algatamise ajal;
- kui lapse elukoht ei ole teada, on pädev vanemliku vastutuse kandjate elukohajärgne kohus;
- kui vanemliku vastutuse kandjad elavad eri kohtades, on pädev kohus vanemlikku vastutust teostava isiku elukohajärgne kohus;
- vanema hooldusõiguse ühise teostamise korral on pädevaks kohtuks selle isiku elukohajärgne kohus, kellega laps koos elab, või ühise hooldusõiguse korral kohus, kuhu hagi esimesena esitati;
- kui hagi puudutab kahte samade vanemate last, kes elavad eri ringkondades, on pädevaks kohtuks kohus, kuhu hagi esimesena esitati;
- kui hagi puudutab rohkem kui kahte samade vanemate last, kes elavad eri ringkondades, on pädevaks kohtuks kohus, mille piirkonnas elab suurim arv lapsi;
- kui laps elab menetluse algatamise ajal välismaal ja Portugali kohtul on rahvusvaheline pädevus, on asja arutamiseks ja otsuse tegemiseks pädev hageja või kostja elukohta järgne kohus;
- kui hageja ja kostja elavad välismaal ja Portugali kohtul on rahvusvaheline pädevus, arutab asja Lissaboni perekonna- ja alaealiste asjade kohtumaja (*Juízo de Família e Menores de Lisboa*) Lissaboni kohturingkonnas;
- piiramata seotud hagide kohta kehtivad norme ja konkreetse seaduse sätteid, ei ole pärast menetluse algatamist tekkivad faktilised muudatused olulised.

Laste ja noorte kaitse komisjonide sisuline ja territoriaalne pädevus (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 79)

Laste ja noorte kaitse komisjonid on pädevad küsimustes, mis on seotud ohustatud laste ja noorte hooldust ja kaitset käsitlevate menetlustega, kui vanemate kokkulepe on olemas ja alaealine ei esita vastuväidet.

Territoriaalse kohtualluvuse suhtes kehtivad järgmised reeglid.

- Hooldus- ja kaitsemeetmeid on pädev kohaldama laste ja noorte kaitse komisjon või kohus, mis asus alaealise elukohas olukorra kohta teate saamise või kohtumenetluse alguse ajal.
- Kui lapse või noore elukoht ei ole teada ja seda ei ole võimalik kindlaks määrata, siis on pädev lapse asukohajärgne kaitsekomisjon.
- Alaealise asukohajärgne kaitsekomisjon astub lapse viivitamatuks kaitsmiseks kiiresti vajalikud sammud ja võtab vajalikud meetmed.
- Kui lapse või noore elukoht muutub pärast muu kui kaitsemeetme kohaldamist kauemaks kui kolmeks

kuuks, edastatakse juhtum uue elukoha järgsele laste ja noorte kaitse komisjonile.

- Hooldus- ja hooldusperega seotud kaitsemeetme rakendamine ei sisalda lapse või noore elukoha muutmist.
- Lapse või noore hoolduspere asukohaks oleva omavalitsuse või ringkonna järgse territoriaalse pädevusega kaitsekomisjon teeb koostööd hooldus- ja kaitsemeedet kohaldanud komisjoniga määral, mis on vajalik sel eesmärgil kohaldatud meetme tõhusaks järelkontrolliks.

Perekonnaseisusametite sisuline ja territoriaalne pädevus(13. oktoobri 2001. aasta dekreetseaduse nr 272/2001 artiklid 6 ja 12-14 – riigiprokurööri büroo ja perekonnaseisusameti pädevusse kuuluvad asjad)

Perekonnaseisusametid on asjast sõltuvalt pädevad kinnitama vanemliku vastutusega seotud kokkulepet, kui see on esitatud eraldi või lisatud vastastikusel kokkuleppel abielulahutuse või lahusele taotlustele.

Perekonnaseisusametitel on asjast sõltuvalt pädevus tegeleda vastastikusel kokkuleppel toimuva abielulahutuse või lahusele menetlusega ja võtta vastu sellega seotud otsuseid, kaasa arvatud kinnitada vanemlikku vastutust käsitlevaid lisatud kokkuleppeid.

Territoriaalse pädevuse reegleid perekonnaseisusametitele ei kohaldata. Teisisõnu võivad pooled pöörduda ükskõik millisesse perekonnaseisusametisse.

Pädevus ühendava teguri alusel (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 81)

- Kui sama lapsega seoses algatatakse eraldi tsiviilõiguslik eestkostemenetlus ning hooldus- ja kaitsemenetlus, kaasa arvatud laste ja noorte kaitse komisjoni menetlused või haridusliku eestkoste menetlus, tuleb neid olenemata nende seisust käsitleda liidetud juhtumitena ning nende juhtumite arutamiseks pädev kohtunik on see, kelle juures menetlus esimesena algatati;
- eelmise punkti sätteid ei kohaldata tsiviilõigusliku eestkoste meetmetele, mis on seotud emaduse või isaduse automaatse kontrollimisega, ega neile, mis kuuluvad perekonnaseisusametite pädevusse, samuti neile, mis on seotud rohkem kui ühe lapsega;
- lahutuse või lahusele menetluse korral liidetakse menetlusega vanema hooldusõiguse teostamist reguleeriv menetlus, elatise tagamise menetlus ning vanema hooldusõiguse teostamise keelamise menetlus.

Kui tsiviileestkoste menetlus puudutab rohkem kui ühte last või noorukit, võib algatada ühe menetluse, kui aga on algatatud eri menetlused, võib need kõik liita sellega, mis algatati esimesena, kui perekonnasuhted seda õigustavad (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 80).

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Menetlusele on juba viidatud 10. küsimusele antud vastuses.

Hoolduse ja kaitse juhtumeid ning tsiviilõigusliku eestkoste juhtumeid võib käsitleda hädaolukorra menetlustena, kui viivitus võib lapse huve kahjustada. Sellisel juhul jätkatakse nende menetlemist kohtute puhkuse ajal.

Hädaolukordades võib igal juhul kohaldada ajutisi meetmeid.

Eelkõige on ette nähtud järgmised kiirkohtumenetlused (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 92):

- prokuratuuri taotlusel annab kohus siis, kui teda teavitatakse olukordadest, mis kujutavad endast ohtu alaealise elule või kehalisele või vaimsele puutumatusele, 48 tunni jooksul välja ajutise otsuse, millega kinnitatakse lapse viivitamatuks kaitseks võetud meetmed, kohaldatakse seaduses sätestatud hooldus- ja kaitsemeetmeid või määratakse kindlaks, mis on alaealise tuleviku jaoks vajalik;
- kohus teeb sel eesmärgil kokkuvõtlikud ja vältimatud uurimised ning annab korraldused vajalike sammude astumiseks, et tagada oma otsuste täitmisele pööramine, ning võib kasutada politseiasutusi ja lubada nende otsuste täitmise eest vastutavatel isikutel päevasel ajal igasse majja siseneda.

Eelkõige on ette nähtud järgmised kiirkohtumenetlused (ohustatud laste ja noorte kaitse seaduse artikkel 91)

- Kui on oht alaealise elule või kehalisele või vaimsele puutumatusele ja vanemliku vastutuse kandjate või

tegelike hooldajate nõusolek puudub, võivad ükskõik millised laste ja noorte küsimustes pädevad asutused või laste ja noorte kaitse komisjonid võtta asjakohaseid meetmeid alaealise viivitamatuks kaitseks ja taotleda kohtu või politsei sekkumist.

- Sekkuv asutus teavitab prokuratuuri viivitamata või kui see ei ole võimalik, siis nii kiiresti kui võimalik.
- Kuni ajani, mil kohtul on võimalik sekkuda, viib politsei lapse või noore ära, et päästa ta ohust, milles too viibib, ja tagab talle hädaolukorras kaitse hooldusperes, laste ja noorte küsimustes pädevate asutuste ruumides või muus sobivas kohas.
- Prokuratuur taotleb pärast eespool nimetatud asutuse teate saamist viivitamata pädevalt kohtult kiireloomuliste õiguslike meetmete võtmist.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Jah, kohtu- ja perekonnaseisuameti menetlustes on võimalik saada riigi õigusabi.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah, 10. küsimusele antud vastuses juba märgitud viisil.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Vanemlikku vastutust käsitleva otsuse rikkumine (tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistikuga artikkel 41)

Kui üks vanematest või kolmas isik, kelle hoolde laps on usaldatud, ei täida lapse olukorraga seoses kokkulepitut või otsustatut, võib kohus omal algatusel, prokuratuuri või teise vanema taotlusel:

- anda korraldus täitmise tagamiseks vajalike meetmete võtmiseks;
- määrata kuni 20 arvestusühiku suurune trahv (2021. aastal oli arvestusühiku väärtus 102,00 eurot)
- ning pärast vastavate eelduste kontrollimist anda rikkujale korraldus maksta lapsele, taotluse esitanud vanemale või mõlemale hüvitist.

Kui kohus on kokkuleppe kinnitanud või kohus on oma otsuse välja kuulutanud, liidetakse taotluse käsitlemine menetlusega, mille käigus kokkulepe sõlmiti või otsus välja kuulutati ja millega seoses pööratakse vastava kohtu poole, kui vastavalt pädevuse ja kohtualluvuse reeglitele on see kohus rikkumise arutamiseks pädev.

Pärast seda, kui taotlus on läbi vaadatud või menetlusele lisatud, kutsub kohtunik vanemad kohtumisele või erandjuhtudel teatab vastustajale, et ta esitaks viie päeva jooksul asjakohased vastuväited.

Kohtumisel võivad vanemad nõustuda vanema hooldusõiguse teostamise osas kokkulepitu muutmisega, võttes arvesse lapse huve.

Kui külastuskorrast ei peeta kinni, kui vastustaja ei võta kohtumisest osa, ei esita seisukohti või kui tema seisukohad on ilmselt põhjendamatud, võib kohus anda korralduse lapse üleandmiseks, nii et külastuskorrast on võimalik kinni pidada, määrates kindlaks, kus külastused peavad toimuma, ja tagades kohtu tehniliste nõustajate kohalviibimise.

Vastustajale teatatakse, et ta peab lapse kindlaksmääratud viisil loovutama ja talle võidakse määrata trahv.

Kui kohtumist kokku ei kutsuta või kui vanemad ei jõua kokkuleppele, suunab kohtunik pooled lepitusmenetlusse (kui vanemad sellega nõus on) või spetsiaalsele tehnilisele ära kuulamisele ja teeb seejärel otsuse.

Kui määratakse trahv ja seda ei tasuta 10 päeva jooksul, läheb asi täitemenetlusse.

Selline võimalus on ette nähtud ja reguleeritud tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistikuga, mis on kinnitatud 8. septembri 2015. aasta seadusega nr 141/2015, mille leiate aadressil

Elatisõuete täitmisele pööramine

Selleks et jõustada elatise tagamine, võib kasutada kolme alternatiivset meetet: ärakuulamine seoses vanemliku vastutuse rikkumisega, nagu on viidatud eespool; elatise tagamise täitmisele pööramisele eelnev ärakuulamine, nagu on viidatud allpool; või elatist puudutavad spetsiaalsed täitemeetmed, nagu on viidatud allpool.

Täitmisele pööramisele eelnev ärakuulamine maksmisele kuuluva elatise sissenõudmiseks(tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistiku artikkel 48)

Kui seaduse järgi elatise maksmiseks kohustatud isik ei maksa tasumisele kuuluvaid summasid 10 päeva jooksul alates maksetähtpäevast, toimitakse järgmiselt:

- kui isik on avaliku sektori töötaja, arvatakse vastavad summad maksetähtpäeval maha kohtu taotluse alusel, mis on esitatud avaliku sektori tööandjale;
- kui isik on palgatöötaja, arvatakse summad maha sissetulekust või palgast; sellisest mahaarvamisest teavitatakse tööandjat ja tööandja võtab endale hoiulevõtja rolli;
- kui isik saab renti, pensioni, hüvitisi, komisjonitasusid, protsente, rahalist tulu, lisatasusid, toetusi või sarnast tulu, tehakse mahaarvamine nendest maksetest, kui need kuuluvad tasumisele või krediteerimisele, esitades vajalikud nõuded või teated isikutele, kellel on palutud võtta hoiulevõtja roll.

Mahaarvatud summad katavad ka eelnevalt kogunenud elatise ja makstakse otse nende saamiseks õigustatud isikutele.

Elatist puudutavad spetsiaalsed täitemeetmed

Kui elatis kuulub maksmisele alaealistele, võib elatist saada õigustatud isik teise võimalusena algatada elatise saamiseks spetsiaalsed täitemeetmed, nagu on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 933. Seega saab ühe menetluse raames tasumisele kuuluvad summad, tasumata summad või edaspidi tasumisele kuuluvad summad täielikult sisse nõuda. Täitemeetmete puhul võib elatist saada õigustatud isik kasutada laiemaid täitmisele pööramise vahendeid, näiteks arestimist ja sissetuleku pantimist.

Elatist puudutavate spetsiaalsete täitemeetmete puhul võib taotleja nõuda: teise poole saadavatest summadest, palgast või pensionist ühe osa väljamõistmist; või elatisvõlgnikule kuuluvale sissetulekule pandi seadmist. Väljamõistmine või pantimine toimub arestimisest sõltumatult ja selle eesmärk on tagada tasumata summade ja edaspidi tasumisele kuuluvate summade maksmine.

Kui taotluse esitaja taotleb summade, palga või pensioni väljamõistmist, teavitatakse nende summade või vastavate maksete käsitlemise eest vastutavat asutust, et ta on kohustatud maksma väljamõistetud osa otse taotluse esitajale. Väljamõistetud summa tuleb kanda iga kuu taotluse esitaja pangakontole, pangakonto number tuleb esitada esialgses taotluses.

Kui taotluses nõutakse sissetulekule pandi seadmist, tuleb täpsustada vara, millega see on seotud, ja täitevametnik nõuab, et panditaks see vara, mida peetakse piisavaks, et katta tasumata ja edaspidi tasumisele kuuluv elatis.

Elatist saada õigustatud isik võib endiselt nõuda ka elatisvõlgniku vara arestimist. Arestimine võib hõlmata vallas- ja kinnisvara, pangahoiuseid, krediidiõigusi, äriettevõtteid või ettevõtte osi.

Kui arestitud vara müüakse elatisvõla katteks, ei tohiks anda korraldust ülemäärase summa elatisvõlgnikule tagastamiseks, kuni tasumisele kuuluva elatise maksmine on tagatud ulatuses, mida kohtunik peab asjakohaseks, välja arvatud juhul, kui esitatakse tagatis või muu sobiv garantii.

Elatisevõlgnik tuleks kohtusse kutsuda alles pärast sissetuleku aresti/väljamõistmise/pantimise toimumist. Elatisvõlgniku vastuseis täitmisele või arestile täitmist ei peata.

Kui elatise sissenõudmise spetsiaalse täitemeetme ajal taotletakse elatismaksete muutmist või lõpetamist,

liidetakse see taotlus täitemenetlusega.

Tsiviilseadustiku kehtiva versiooniga saab portugali keeles tutvuda aadressil http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1959&tabela=leis

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetak?

Tunnustamine

Vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse tunnustamine teises liikmesriigis, mis on seotud nõukogu 25. juuni 2019. aasta määrusega nr 2019/1111 (uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määrus), toimub automaatselt. Ehk otsuse tunnustamiseks ei ole vaja erimenetlust.

Selleks et Portugalis täita uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruse kohane otsus vanemliku vastutuse kohta, mis on tehtud teises liikmesriigis, peab asjaomane pool pöörduma nimetatud otsuse täidetavaks tunnistamiseks kohtusse.

Uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruse artiklis 42 on siiski sätestatud kaks juhtumit, mil täidetavaks tunnistamist ei ole vaja taotleda ja vastavalt uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määrusele otsuse teinud kohtu väljastatud tõendist piisab teises liikmesriigis tehtud otsuse täitmiseks Portugalis. See toimub järgmiste otsuste korral: külastusõigusega seotud otsused ja otsused, millele antakse korraldus lapse tagasitoomiseks ja mille on teinud pädev kohus pärast tagasitoomisest keeldumise otsust vastavalt rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva Haagi 1980. aasta konventsiooni artiklile 13.

Territoriaalne pädevus täidetavuse taotlemiseks

Territoriaalne pädevus täidetavuse taotlemiseks on sätestatud uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruses järgmiselt: taotlus tuleb esitada elatisvõlglaste elukohajärgsesse kohtusse või elatist õigustatud saama lapse elukohajärgsesse kohtusse või nende ühendavate tegurite puudumise korral täitmiskoha järgsesse kohtusse.

Nõuded ja dokumendid, mis tuleb täidetavaks tunnistamise taotlusele lisada

Nõuded ja dokumendid, mis tuleb täidetavaks tunnistamise taotlusele lisada, on kehtestatud uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määrusega. Kokkuvõttes peab taotleja täidetavuse tunnistamise taotlusele lisama kohtuotsuse kinnitatud ärakirja, otsuse kohta väljastatud tõendi, kasutades ümber sõnastatud Brüsseli IIa määruse III lisa; juhul kui otsus on tehtud, ilma et kostja oleks kohale ilmunud või seda vaidlustanud, tõendid selle kohta, et kostja ja hageja olid kohale kutsutud või et nad on ühemõtteliselt otsust aktsepteerinud.

Täitmistaotlusele kohaldatav menetlus, mis on sätestatud uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruses

Kohaldatavat menetlust reguleerivad uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määrusega kehtestatud normid ja selles määruses sätestamata aspektide puhul Portugali tsiviilkohtumenetluse riigisisised normid.

Määrusest tuleneb seega, et täitmisotsusele ei eelne vaidlustamist ja taotluse võib tagasi lükata üksnes ühel nimetatud määruses ettenähtud põhjustest. Kumbki pool võib esitada täitmisotsuse kohta apellatsioonkaebuse sätestatud tähtaja jooksul. Portugali kohus võib otsustada, et välisriigi kohtu otsus kuulub täitmisele osaliselt, kuid ei saa seda sisuliselt läbi vaadata.

Kohaldatavad Portugali tsiviilmenetluse normid

Täidetavaks tunnistamise taotlus tuleb esitada piirkondliku kohtu juures asuvale perekonna- ja alaealiste asjade kohtumajale. Perekonna- ja alaealiste asjade kohtumaja puudumise korral tuleb taotlus esitada piirkondliku kohtu tsiviilasjade kohalikule kohtumajale või üldpädevusega kohtumajale.

Tegemist on deklaratiivse lihthagiga, nagu on ette nähtud Portugali tsiviilkohtumenetluse seadustikus koos uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruses sätestatud täpsustustega.

Kuna edasikaebamine on väärtusele vaatamata alati lubatud, on advokaadi nimetamine kohustuslik.

Prokuratuur võib võtta meetmeid alaealise huvide kaitseks.

Esialgses taotluses peab taotluse esitaja (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 552):

- nimetama kohtu ja vastava kohtuniku, kellele hagi esitatakse, ja määratlema pooled, märkides nende nimed, elukohad või viibimiskohad ja võimaluse korral isiku- ja maksukohustuslasena registreerimise numbrid, ametikohad ja töökohad;
- märkima oma juriidilise esindaja töökoha aadressi;
- märkima hagi liigi;
- esitama hagi põhjustavad olulised asjaolud ja hagi aluseks olevad õiguslikud põhjendused;
- sõnastama taotluse;
- nimetama nõude summa;
- määrama kohtusse kutsumise eest vastutava täiteametniku või selle eest vastutava kohtuesindaja;
- taotlema tõendite kogumist, sellisel juhul tuleb taotlusele lisada uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruses sätestatud teave;
- lisama dokumendi, mis tõendab kohtulõivu tasumist või riigi õigusabi andmist sellise lõivu maksmisest vabastamise kaudu, kaasa arvatud juhul, kui selline vabastus anti otsuse teinud liikmesriigis.

Juriidilised esindajad esitavad esialgse taotluse ja dokumendid elektrooniliselt, kasutades kohtute tegevust toetavat arvutisüsteemi <https://citius.tribunaisnet.mj.pt/>.

Sama menetlust kohaldatakse juhul, kui hagi esitab prokuratuur alaealise huvide kaitseks. Prokuratuur on kuludest vabastatud, kui ta tegutseb alaealise huvide kaitseks.

Arvutisüsteemile juurdepääsemiseks peavad advokaadid, advokaadikandidaadid ja õigusnõustajad olema registreeritud asutuses, mis vastutab arvutisüsteemile juurdepääsu eest.

Kui hagiga seoses ei määrata esindajat ja poolt ei abistata või kui poolt abistab esindaja, kuid viimatinimetatud on õigustatud põhjus, mis takistab tal menetluskohustuste esitamast elektrooniliselt, võib esialgse taotluse ja dokumendid esitada ühel järgmistest viisidest:

- esitamine kohtukantseleile, mispuhul on menetlustoimingu kuupäevaks esitamise kuupäev;
- saatmine tähtselt postiga, mispuhul on menetlustoimingu kuupäevaks postitempli kuupäev;
- saatmine faksi teel, mispuhul on menetlustoimingu kuupäevaks faksi saatmise kuupäev.

Kui kohus on esialgse taotluse ja lisatud dokumendid kätte saanud, registreeritakse need ametlikult ja saadetakse nõuetekohaselt laiali. Kohtunik kontrollib, et kogu vajalik teave on olemas ja et puuduvad uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruses sätestatud keeldumise põhjused, ning tunnistab otsuse täidetavaks. Täidetavaks tunnistamise otsusest teavitatakse seejärel pooli.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Uuesti sõnastatud Brüsseli IIa määruse artiklis 30 on huvitatud isiku jaoks ette nähtud võimalus taotleda liikmesriigis teises liikmesriigis väljastatud, vanemlikku vastutust käsitleva otsuse mittetunnustamist.

Sellisel juhul on kohus, kelle poole tuleks Portugalis poolel pöörduda, ja kohaldatavad menetlusnormid need, mis on märgitud 15. küsimusele antud vastuses, koos järgmise selgitusega: tegemist on mittetunnustamise lihthagiga. Sellel on tagajärjed seoses tõendamiskohustust käsitlevate normidega, kuna Portugali õiguse kohaselt on mittetunnustamise hagide korral kostja kohustatud tõendama asjaolusid, mis moodustavad nõutava õiguse aluse (tsiviilseadustiku artikli 343 lõige 1).

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas

menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Vanemate ja laste vahelisi suhteid reguleerivad (tsiviilseadustiku artikkel 57):

- selle riigi õigusaktid, mille kodanikud mõlemad vanemad on;

selle puudumise korral

- vanemate hariliku viibimiskoha järgsed õigusaktid;

või kui vanemad viibivad harilikult eri riikides, siis

- lapse suhtes kohaldatavad personaalse õiguse aktid.

Personaalne õigus on isiku kodakondsuse järgne õigus (tsiviilseadustiku artikkel 31).

Kodakondsuseta isikute puhul on kodakondsuseta isiku suhtes kohaldatav õigus tema elukohariigi õigus. Kui kodakondsuseta isik on alaealine või piiratud teovõimega isik, kohaldatakse tema suhtes tema alalise elukoha riigi õigust (tsiviilseadustiku artikli 32 lõiked 1 ja 2).

Kohaldatavad õigusaktid

- [Tsiviilseadustik](#)
- [Tsiviilkohtumenetluse seadustik](#)
- [Vahenduse üldpõhimõtted](#)
- [Perelepitussüsteem \(22. oktoobri 2018. aasta rakendusmäärus nr 13/2018\)](#)
- [Tsiviilõigusliku eestkostemenetluse õigusraamistik](#)
- [Ohustatud laste ja noorte kaitse seadus](#)
- [Kohtukorralduse seadus](#)
- [Õiguskaitse kättesaadavus ja kohtutesse pöördumise võimalused](#)
- [Riigiprokuratuuri ja perekonnaseisuametite pädevusse kuuluvad menetlused](#)
- [25. juuni 2019. aasta määrus \(EL\) nr 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve \(uuesti sõnastatud\)](#)

NB!

Käesolevas teabelehes sisalduv teave ei ole tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku kontaktisiku, kohtute või muude üksuste ja ametiasutuste jaoks siduv. Tuleb tutvuda ka kehtivate õigusaktidega, mida võidakse korrapäraselt ajakohastada või kohtupraktikas teisiti tõlgendada.

See veebileht on osa portaalist „[Teie Euroopa](#)“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

Viimati uuendatud: 05/04/2023

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.